

УДК 336.01:001.08

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V56(2026)-09

Віленчук О. М., доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів і кредиту, Поліський національний університет, м. Житомир, Україна
ORCID: 0000-0002-2884-1384
e-mail: vilenchuk@ukr.net

Недільська Л. В. кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту, Поліський національний університет, м. Житомир, Україна
ORCID: 0000-0002-0528-9021
e-mail: larysa.nedilska@polissiauniver.edu.ua

Інструментарій методології фінансової науки

Анотація. Визначено, що методологічним підґрунтям фінансової науки виступають відповідні принципи, дотримання яких сприяє формуванню нормативно-правових, інституціональних, морально-етичних та соціально-економічних взаємовідносин між зацікавленими особами. Доведено, що релевантний синтез принципів, підходів та методів наукового пізнання дозволяє сформуванню очікувану траєкторію пізнавальної діяльності з метою здобуття нових знань у сфері фінансів. Обґрунтовано, що методи дослідження (загальнонаукові та спеціальні, теоретичні й емпіричні, кількісні та якісні) слід розглядати як ключові інструменти пізнавальної діяльності, які забезпечують об'єктивність, послідовність, достовірність та відтворюваність знань про фінанси.

Практична значущість результатів дослідження полягає в обґрунтуванні пріоритетних напрямів подальшого розвитку фінансової науки в Україні, зважаючи на об'єктивні потреби суспільства у підвищенні його стійкості та незламності в умовах воєнного часу.

Ключові слова: наукові дослідження; методи; методологія; підходи; принципи; фінанси.

Vilenchuk Oleksandr, Dr. (Economics), Professor of the Department of Finance and Credit, Polissia National University, Zhytomyr, Ukraine.

Nedilska Larysa, PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Finance and Credit, Polissia National University, Zhytomyr, Ukraine.

Methodological Tools in Financial Science

Abstract. Introduction. Knowledge of financial science consists of a comprehensive and deep awareness of the multifaceted nature of financial relations in society. The scientific value of this study lies in its reflection of the methodological principles, approaches, and methods necessary to understand the nature and evolution of financial phenomena and processes. There is an objective need to substantiate the process of scientific inquiry in finance.

Purpose. This study aims to present conceptual approaches to organizing and using tools to understand the methodology of financial science, considering contemporary opportunities, challenges, and threats.

Results. The methodological basis of financial science consists of relevant principles that contribute to the formation of regulatory, institutional, moral-ethical, and socio-economic relationships among stakeholders. A relevant synthesis of principles, approaches, and methods of scientific inquiry establishes an expected trajectory for cognitive activity aimed at acquiring new financial knowledge. Furthermore, it has been substantiated that research methods (general scientific, special, theoretical, empirical, quantitative, and qualitative) should be considered key tools of cognitive activity that ensure the objectivity, reliability, and reproducibility of financial knowledge.

Conclusions. The practical significance of the research results is to substantiate priority areas for the further development of financial science in Ukraine. These areas include ensuring financial security and stability, modernizing fiscal policy, developing financial ecosystems, increasing the inclusiveness of financial services, integrating Environmental, Social, and Governance (ESG) strategies into financial resource management, harmonizing national financial legislation with EU norms, and financing the country's post-war reconstruction. Gradually implementing these measures will increase resilience and strengthen national stability under wartime conditions.

Keywords: scientific research; methods, methodology; approaches; principles; finances.

JEL Classifications: B40; B41; A10.

Постановка проблеми. В умовах сучасних цивілізаційних викликів (військових, демографічних, екологічних, економічних, соціальних та ін.) перед фінансовою наукою все гостріше постають проблеми, пов'язані з необхідністю формування додаткових доходів для задоволення актуальних соціально-економічних потреб суспільства, а також забезпечення траєкторії зростання обсягів та якості суспільних благ. Фінансова наука в своєму розвитку пододала тернистий шлях від започаткування управління державними доходами й витратами XI–XVI ст. до новітньої багаторівневої системи, яка поширюється на публічні фінанси, корпоративний менеджмент та фінансові ринки. Еволюція змін відбувалася від меркантилізму та кейсіанства до використання сучасних фінансових технологій, орієнтованих на мінімізацію ризиків та максимізацію вартості бізнесу з широким використанням цифрових активів.

Актуальними завданнями розвитку фінансової науки слід визнати: забезпечення стійкості публічних фінансів (на державному, регіональному та місцевому рівнях); підвищення фінансової безпеки суб'єктів підприємницької діяльності та домогосподарств (управління ризиками з метою диверсифікації потенційних загроз); сприяння цифровій трансформації (адаптація до виростання децентралізованих фінансів, криптовалют та цифрових валют). Серед науковців та практиків дедалі більшої уваги привертає концепція ESG (*Environmental, Social, Governance*), яка базується на послідовному поєднанні екологічних, соціальних та управлінських факторів при формуванні стратегічних і тактичних рішень у сфері фінансових відносин. Відтак, виконання окреслених завдань має базуватися на відповідній методології наукового пізнання у фінансовій науці, що й зумовило актуальність даної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагоме значення та науково-практичну цінність мають системні дослідження методологічного інструментарію наукового пізнання у сфері фінансів на тлі викликів сьогодення. Багатогранність пізнання фінансової науки зумовлює її розгляд у трьох вимірах: «1) як певна сукупність знань, відомостей, інформації про фінанси; 2) діяльність пов'язана з продукуванням знань про фінанси; 3) сукупність колективів, інститутів, установ і підрозділів, які забезпечують здійснення фінансової діяльності» [1]. У монографії за редакцією П. Нікіфорова зазначається, що фінансова наука «розглядає фінансову систему як мозок економіки, координаційний механізм, який розподіляє капітал та інші фінансові ресурси як життєдайну кров економічної діяльності між тими хто використовує його найефективніше, – бізнесом й домогосподарствами у сфері приватних фінансів і для продукування суспільних благ» [2].

Ю. Пасічник та Е. Білецька сформуливали бачення функціонування нової парадигми фінансової науки, яка базуватиметься на: пізнанні складних суспільних відкриттях системи, якою є фінансова та теоретична конструкції; принципах, які забезпечують сприяння комплексному врахуванню всіх чинників впливу на функціонування фінансової науки; теоретичні положення, а саме формування напрямів розвитку фінансової системи, яка була б спрямована на інноваційний розвиток секторів національної економіки [3].

Безперечно, наукові дослідження у сфері фінансів мають базуватися на сформованій методологічній базі. Зокрема Н. Новікова трактує методологію як фундаментальну основу наукового пізнання, що забезпечує структурований та логічний підхід до досліджень [4]. Функціонування сучасної фінансової науки нерозривно пов'язане з високою ймовірністю невизначеності глобального середовища з одночасним проявом нових можливостей у сфері прийняття креативних управлінських рішень, заснованих на використанні інноваційних фінансових технологій. У науковому середовищі поширеною є думка, що глобальні кризи, такі як фінансово-економічна криза 2007–2009 рр., пандемія COVID-19 та військові конфлікти, виступають каталізаторами якісних змін як у практиці фінансового управління, так і в його методологічних засадах [5, 6].

О. Бадяєв зауважує, що «глобальні кризи є двигуном технічного процесу, а цифрова трансформація фінансового менеджменту перетворюється з конкурентної переваги на життєву необхідність» [5]. О. Кнейслер звертає увагу на «глобальні зміни фінансового ринку під цифровим впливом, що породжують нові інструменти (криптовалюти, DeFi) та нові ризики (кіберризиками, цифрова нерівність), вимагаючи адекватного методологічного відображення» [7]. Відтак, перед фінансовою наукою постійно масштабуються нові завдання та виклики, що зумовлює потребу в прийнятті зрівноважених управлінських рішень завдяки розширенню та поглибленню пізнавальної діяльності.

Формулювання цілей дослідження. Метою дослідження є відображення концептуальних підходів до організації та використання інструментарію методології фінансової науки з урахуванням сучасних викликів та загроз сьогодення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Об'єктивна необхідність пізнання фінансової науки полягає в обґрунтуванні послідовності формування та використання фінансових ресурсів усіма стейкхолдерами (державою, територіальними громадами, суб'єктами підприємницької діяльності, громадянами) національної економіки. В царині фінансової науки досліджуються розподільчі відносини в бюджетно-податковій та грошово-кредитній сферах, а також функціонування фінансових

ринків з метою відтворення траєкторії сталого економічного зростання.

Процес опанування фінансової науки повинен базуватися на методологічних знаннях, тобто застосуванні універсального методу пізнання для науки в цілому, тим самим забезпечується реалізація системного підходу до вивчення різноманітних явищ [8]. Методологію фінансової науки варто розглядати, як багатогранне пізнавальне явище, що поширюється на: розв'язання актуальних проблем структури фінансових знань; понятійний апарат фінансової науки та всіх її складових елементів; застосування термінології фінансової науки; використання наукових методів для досягнення поставлених завдань дослідження тощо. Пізнання методології полягає у використанні різноманітних способів та інструментів отримання наукових знань, необхідних для організації та функціонування фінансово-економічних відносин у суспільстві. Ядром методології фінансової науки є єдність і взаємозв'язок діалектики, гнесеології, логіки,

кожна з яких має відповідне методологічне навантаження [9].

Методологічні засади розвитку фінансової науки ґрунтуються на відповідних принципах, методах та підходах, які сприяють системному дослідженню грошових відносин, руху капіталу, а також управлінню фінансовими ресурсами на макро-, мікро- та мезорівнях. Пізнання методології зумовлює потребу в чіткій інтерпретації основоположних принципів фінансової науки.

Етимологічний зміст терміну «принцип» походить від латинського поняття «*principium*», що означає початок, основу. Методологію пізнання певних явищ та/або процесів варто розпочинати з дослідження принципів, оскільки саме вони регламентують вихідні правила, базові ідеї, гіпотези, теоретичні положення, систему морально-етичних цінностей, які формують фундамент для здійснення наукового дослідження. Пізнання методології фінансової науки ґрунтується на наступних принципах: об'єктивності, законності, історизму, науковості та системності (рис. 1).

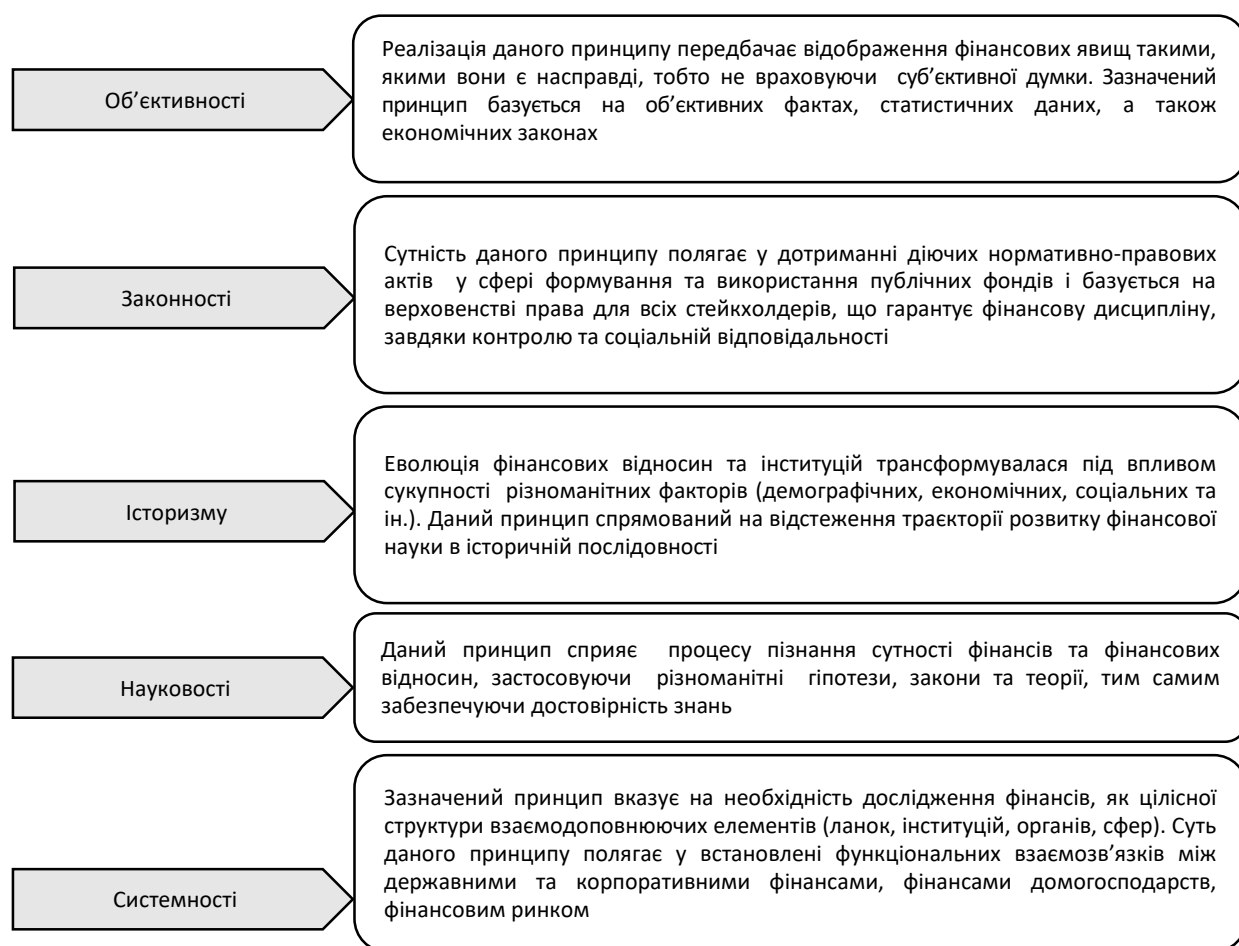

Рисунок 1 – Методологічні принципи пізнання фінансової науки

Джерело: власні дослідження

Відтак, вищезазначені принципи пізнання фінансової науки слід розглядати як методологічне підґрунтя щодо формування системи нормативно-правових, інституціональних, соціально-економічних та морально-етичних взаємовідносин між учасниками фінансових відносин. Дотримання окреслених принципів фінансової науки сприяє ефективному формуванню та раціональному розподілу грошових ресурсів, базуючись на законності, плановості, прозорості та фінансовій дисципліні.

Серед інструментів пізнання фінансової науки вагоме місце посідають методологічні підходи. Їхня місія полягає у виборі способів та стратегії пізнавальної діяльності та розкритті наукових знань. Зазначені підходи формують логіку наукового мислення та сприяють вибору методів дослідження. Інструменти пізнання методології фінансової науки представлені на (рис. 2).

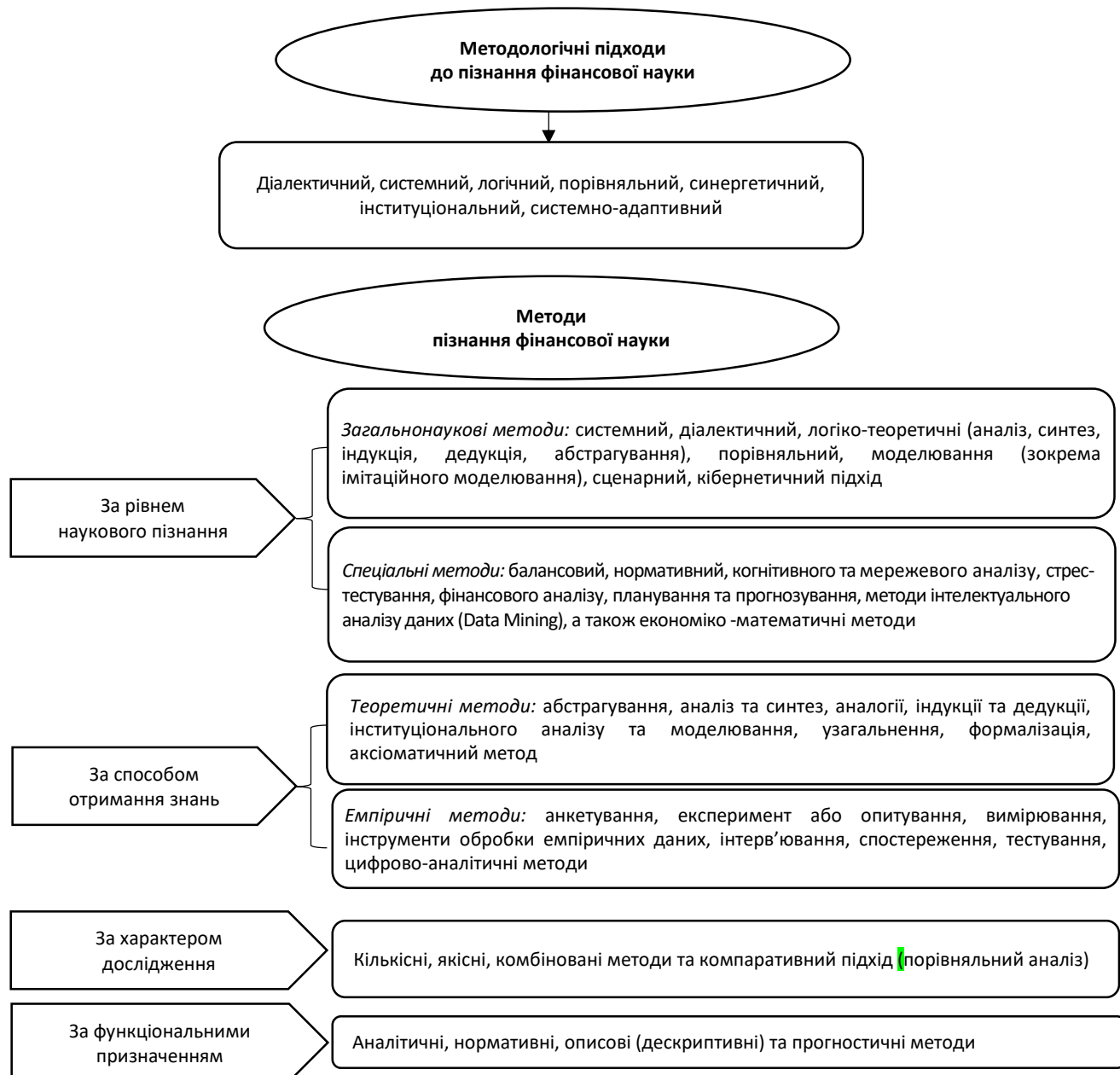

Рисунок 2 – Класифікація інструментарію методології фінансової науки

Джерело: власні дослідження

До найбільш поширених методичних підходів до загальних методів пізнання, який відображає фінансової науки належать: діалектичний (відноситься фінансові явища та процеси у постійному розвитку,

взаємозв'язку й суперечності, наприклад, у фінансовій науці такі категорії, як державні фінанси, бюджет, податки та фінансові ринки варто досліджувати у динаміці й взаємозв'язку між економікою та суспільством); системний (розглядається як сукупність цілісних взаємопов'язаних сукупних елементів (бюджетів, інституцій, ринків тощо), які взаємодіють між собою для досягнення окресленої мети); логічний (використовується для пізнання фінансових відносин, базуючись на поетапному аналізі функцій й принципів фінансів, а також їх структури та категоріального апарату); порівняльний (застосовується для виявлення схожості, відмінностей та суперечностей у функціонуванні державних та корпоративних фінансів, фінансів домогосподарств тощо); синергетичний (фінансові системи розглядаються, як відкриті нелінійні структури, здатні до самоорганізації, долати невизначеність та забезпечувати вихід на новий рівень розвитку. Даний підхід базується на принципах біфуркації (точок вибору), еволюції та «ефекті лазера», якій дозволяє здійснювати та адаптуватися до змін); інституціональний (спрямований на здійснення обґрунтування ролі фінансових інститутів (банків, інвестиційних фондів, страхових компаній та ін.) у функціонуванні фінансово-економічних відносин у суспільстві); системно-адаптивний підхід (сприяє комплексному дослідженню та розв'язанню проблем в умовах глобальних трансформацій). Кожен з представлених методологічних підходів, як правило, доповнює один одного, що дозволяє їх комплексно поєднувати з метою глибокого та об'єктивного пізнання явищ та процесів.

У парадигмі наукового пізнання фінансової науки вагоме місце посідають методи дослідження, які дозволяють будувати причинно-наслідкові зв'язки між явищами та прогнозувати їх перебіг [10]. Адже завдяки саме науковим методам розширюється траєкторія пізнання, вирішуються поставлені завдання дослідження, досягається його мета. Таким чином, відбувається процес генерування знань, що є необхідним підґрунтям для здійснення наукового дослідження. Вибір та коригування методів залежать від окресленої мети, завдань, термінів та ресурсів, виділених на проведення дослідження, а також, звісно, від кількості та якості наявної інформації. Варто зауважити, що використання наукових методів спрямоване на процес акумуляції та систематизації раніше отриманих нових знань.

Зазвичай методи пізнання фінансової науки класифікують за декількома групами, які в своїй сукупності формують методологічне підґрунтя дослідження. Незалежно від кваліфікаційних ознак, всі методи взаємопов'язані між собою та доповнюють один одного, а також створюють умови для розвитку нових методів дослідження.

За рівнем наукового пізнання методи поділяються на загальнонаукові та спеціальні. Загальнонаукові

методи слід розглядати як універсальні наукові підходи, сфера застосовування яких не лише фінанси, а й інші галузі знань з метою дослідження різноманітних явищ та процесів. У наукових дослідженнях фінансового спрямування загальнонаукові методи здебільшого використовуються для віддзеркалення фінансів як цілісної системи взаємопов'язаних елементів, наприклад; державні доходи й видатки, податки, фінансові ринки тощо (системний метод), розгляду фінансових явищ та процесів у динаміці (діалектичний метод), відтворення поведінки фінансових систем з використанням комп'ютерних моделей, метою аналізу потенційних ризиків, прогнозування руху грошових потоків поведінки інвесторів на ринку, а також оптимізації фінансових рішень (імітаційне моделювання); управління комунікаційно-інформаційними потоками (кібернетичний метод); дослідження зв'язків між стейкхолдерами фінансового ринку (мережевого аналізу); розробки альтернативних сценаріїв розвитку подій, наприклад, зміна ціни на певні види активів (сценарний метод).

Спеціальні методи застосовуються безпосередньо для дослідження різноманітних фінансових явищ та процесів. До цієї групи відносяться такі методи, як: балансовий з метою здійснення аналізу на різних рівнях фінансових відносин, зокрема, державного бюджету, бюджетів територіальних громад, бюджетування суб'єктів підприємницької діяльності, а також формування платіжного балансу країн; нормативний – для планування доходів й витрат, обґрунтування рівня податкових ставок, обов'язкових платежів й зборів, розрахунку бюджетних показників; метод фінансового планування – визначати обсяги необхідних фінансових ресурсів для реалізації певних інвестиційних проєктів, оцінювання майбутніх доходів й витрат, обґрунтування тактики й стратегії фінансової політики. Крім цього варто виокремити спеціальні методи наукового пізнання інноваційного спрямування, а саме: когнітивного моделювання – для побудови моделей, які розкривають причинно-наслідкові зв'язки у фінансових процесах; стрес-тестування – для оцінювання стійкості фінансових систем та спроможності їх адаптації до кризових явищ; фінансова аналітика на основі штучного інтелекту – для використання AI з метою оцінювання потенційних ризиків, прогнозування фінансових ринків, автоматизацій рішень тощо.

За способом отримання знань наукові методи пізнання поділяються на теоретичні та емпіричні. Теоретичні методи пізнання застосовуються для обґрунтування, узагальнення та формування закономірностей руху грошових потоків між учасниками фінансово-економічних відносин (табл. 1). До даної групи методів відносяться: абстрагування, аналіз, експеримент, індукція і дедукція, конкретизація, моніторинг, синтез та узагальнення. Крім цього, у науковій діяльності варто

використовувати теоретичні методи пізнання цифровий аналізи, синергетичний та поведінковий інноваційного спрямування, а саме – підходи. інституціональний, казуальний функціональний та

Таблиця 1 Теоретичні методи пізнання фінансової науки

Методи наукового пізнання	Зміст та призначення наукових методів у процесі наукового дослідження
<i>Теоретичні методи пізнання</i>	
Абстрагування	Відокремлення суттєвих ознак фінансових явищ та процесів від другорядних
Аналіз	Обробка фінансових показників, виявлення тенденцій та закономірностей розвитку
Експеримент	Базується на створенні умов здійснення перевірки впливу певних факторів на розвиток фінансових процесів
Індукція і дедукція	Трансформація змін від окремого до загального та навпаки
Конкретизація	Перехід від абстрактних теоретичних понять до уточнення та деталізації певних фінансових рішень
Моніторинг	Послідовне віддзеркалення змін у фінансовій системі
Синтез	Процес об'єднання розподілених елементів фінансової системи (активи, доходи, витрати, зобов'язання тощо) у цілісну структуру
Узагальнення	Об'єднання різноманітних фінансових процесів, показників, фактів та явищ у загальні теоретичні поняття, закономірності та принципи
<i>Теоретичні методи пізнання інноваційного спрямування</i>	
Синергетичний	Дослідження фінансової системи здатної до саморозвитку та самоорганізації
Інституціональний аналіз	Оцінювання впливу державних й недержавних інститутів на функціонування фінансової системи
Поведінковий	Виявлення впливу когнітивних, психологічних та соціальних факторів на прийняття фінансових рішень
Цифровий аналіз	Використання методів аналізу великих даних (Big data) з метою застосування інноваційних методів управління фінансовими ресурсами
Казуальний та функціональний аналіз	Застосовується з метою встановлення та відображення причинно-наслідкових зв'язків між окремими фінансовими явищами та процесами

Джерело: власні дослідження

Емпіричні методи пізнання ґрунтуються на основі реального досвіду, тобто спостережень та фактичних даних про фінансові явища та процеси (табл. 2). До найбільш застосовуваних емпіричних методів дослідження відносяться: анкетування, вимірювання,

порівняння, інтерв'ювання, спостереження. Серед емпіричних методів інноваційного спрямування варто виділити: аналіз транзакцій у реальному часі, блокчейн-дані, краусорсинг, крауддата, інструменти обробки емпіричних даних на основі ШІ.

Таблиця 2 Емпіричні методи пізнання фінансової науки

Методи наукового пізнання	Зміст та призначення наукових методів у процесі наукового дослідження
<i>Емпіричні методи пізнання</i>	
Анкетування	Дослідження суспільної думки щодо фінансової поведінки, фінансової грамотності та оцінювання дієвості фінансової поведінки
Вимірювання	Оцінювання фінансових явищ та процесів з використання кількісних показників, таких як: доходи, витрати, ВВП, податки та ін.)
Спостереження	Дослідження фінансових явищ та процесів у реальному середовищі
Порівняння	Зіставлення фінансових показників у розрізі різних періодів, суб'єктів та країн
Співбесіда	Словесний метод, який передбачає цілеспрямовану бесіду між зацікавленими особами
Спостереження	Дослідження фінансових явищ та процесів у реальному середовищі
<i>Емпіричні методи пізнання інноваційного спрямування</i>	
Аналіз транзакцій у реальному часі	Безперервний моніторинг та обробка фінансових операцій на момент їх здійснення
Блокчейн-дані	Даний метод застосовується як емпірична база з метою здійснення аналізу транзакцій, ончейн-аналітики, мережевого аналізу, обробки значного обсягу доступних фінансових даних (Big Data)
Краусорсинг	Залучення великого кола зацікавлених осіб до розв'язання певних завдань генерація ідей та/ або обробка даних
Крауддата	Інструмент дослідження, який дозволяє здійснювати аналіз, збір та обробку інформації, одержаної від великої кількості зацікавлених осіб, застосовуючи цифрові платформи
Інструменти обробки емпіричних даних на основі штучного інтелекту	Автоматичний аналіз динаміки змін фінансових показників та їх прогнозування

Джерело: власні дослідження

За характером дослідження виокремлюються кількісні та якісні методи наукового пізнання. Кількісні наукові методи базуються на використанні математичних, статистичних та формалізованих моделей з метою проведення аналізу фінансових явищ та процесів. Ці методи дозволяють здійснювати об'єктивні розрахунки фінансових показників, а також їх прогнозування. До кількісних методів у фінансовій науці належать: економіко-математичне та імітаційне моделювання, методи оптимізації, статистичного та фінансового аналізу тощо.

Якісні методи наукового пізнання використовуються з метою усвідомлення сутності фінансових явищ та процесів, а також поведінки стейкхолдерів без застосування кількісних методів вимірювання. Такі методи дозволяють встановити причинно-наслідкові зв'язки у контексті прийняття фінансових рішень. До даної групи наукових методів відносяться: історичний, логічний, порівняльний, системний, а також евристичні методи (експертні) тощо.

Таким чином, поєднання представлених наукових методів дозволяє формувати методологію дослідження, а відтак і траєкторію пізнавальної діяльності, необхідну для розширення, поглиблення та примноження нових знань у сфері фінансів. Подальший вектор нашого дослідження буде спрямований на обґрунтування пропозицій щодо розвитку фінансової науки, зважаючи на ймовірні загрози й виклики та потенційні можливості для України. У даному контексті інтелектуальні зусилля дослідників та траєкторія наукової думки у сфері фінансово-економічних відносин повинні бути спрямовані на розв'язання наступних проблем:

1. Гарантування фінансової безпеки та стійкості України – це одна з визначальних умов забезпечення функціональності національної економіки та здатність протидіяти внутрішнім й зовнішнім загрозам, реалізуючи виконання соціально-економічних функцій. В умовах воєнного стану проблеми підтримання фінансової безпеки та стійкості набувають особливого змісту на національному, регіональному та місцевому рівнях. Сучасні наукові дослідження у сфері фінансової безпеки здійснюються в умовах впливу глобалізації, цифровізації та зростаючих геополітичних ризиків. Важливо наголосити, що за останні десятиліття спостерігалися певні тренди, зокрема, кібербезпека стала по суті ядром фінансової безпеки держави та фінансових установ, а також відбувається глибока трансформація традиційних фінансових інституцій (банків, інвестиційних фондів, страхових компаній) до цифрових екосистем.

2. Модернізація фіскальної політики – зумовлена складним процесом адаптації державних фінансів до викликів, пов'язаних з військовим станом, фінансово-економічною нестабільністю, а також зростанням бюджетних потреб. Потребують подальшого

наукового обґрунтування процеси щодо перегляду структури доходів й витрат державного та місцевого бюджетів, пошуку інноваційних підходів до диверсифікації джерел та мобілізації фінансових ресурсів, підтримання макрофінансової стабільності. З наукової та практичної позиції досить актуальними постають питання щодо податкової адаптації до умов війни. Її суть полягає у тимчасовому зниженні податкового навантаження для малого та середнього бізнесу, впровадження податкових пільг для стратегічних галузей національної економіки, спрощення механізму адміністрування податків та недопущення тінізації економіки.

3. Розвиток фінансових екосистем – передбачає системну взаємодію учасників, технологій та інституцій, які спільно генерують процес створення, забезпечення руху та управління фінансовими ресурсами. Наукова новизна даної фінансової моделі поведінки полягає у поєднанні різних елементів в єдине середовище з метою надання різноманітних послуг, обмін даними та координація дій між стейкхолдерами національної економіки. Пріоритетами у діяльності фінансових екосистем слід визначити функціонування ринків капіталу, кредитування, страхування, управління ризиками та надання диверсифікованого спектру фінансових послуг потенційним споживачам.

4. Підвищення інклюзивності фінансових послуг – слід розглядати як урізноманітнення доступу різних верств громадян до якісних фінансових інструментів (банківських, заощаджуваних, інвестиційних, страхових тощо), незалежно від рівня їхнього достатку, місця проживання, а також соціального статусу. Для фінансової науки актуальними постають проблеми щодо теоретичного та емпіричного обґрунтування процесу забезпечення доступу населення та бізнесу до фінансових ресурсів. Фокус наукових досліджень має бути спрямований на: розвиток цифрових фінансових технологій (FinTech), підвищення фінансової грамотності громадян, позиціонування на фінансовому ринку послуг з мікрокредитування та мікροстрахування, захист прав споживачів фінансових послуг, підвищення інклюзивних можливостей вразливих груп населення.

5. Інтеграція ESG-стратегій в управлінні фінансовими ресурсами – є модерновим напрямом розвитку фінансової науки, який формує синергетичну єдність між економічною ефективністю, соціальною відповідальністю та екологічною стійкістю. З позиції управління дана стратегія враховує наступні фактори: екологічні (викиди, клімат, ресурси); соціальні (соціальний захист, права людини), корпоративне управління (прозорість та управління). Цінність даної стратегії полягає у її спроможності реалізовувати цілі сталого розвитку, знижувати ризики інвестиційного портфеля та підвищувати стійкість бізнесу, реалізовувати ESG-проекти на загальнодержавному, регіональному та корпоративному рівнях,

застосовувати у практичній фінансовій діяльності інноваційні інструменти ESG такі, як: інпакт-інвестування; зелені та соціальні облигації.

6. Гармонізація фінансового законодавства України з нормами ЄС – це процес адаптації національного законодавства відповідно до діючих стандартів та правил ЄС з метою поступальної інтеграції до єдиного фінансово-економічного простору. Перед науковою спільнотою постають актуальні завдання щодо обґрунтування оптимальних форм, методів та інструментів гармонізації національного законодавства з загальноєвропейським. Йдеться насамперед про бюджетну та податкову політику (впровадження середньострокового та довгострокового планування, забезпечення прозорості публічних фінансів, боротьба з ухиленням від оподаткування, імплементація стандартів BEPS); банківський та страховий сектори (посилення регуляторної діяльності НБУ в банківських та небанківських установах, адаптація до стандартів Basel III та Solvency II, посилення захисту прав споживачів фінансових послуг); боротьба з відмиванням коштів (адаптація до директив ЄС, пов'язаних з AML, здійснення фінансового моніторингу та забезпечення бенефіціарної власності).

7. Фінансування повоєнного відновлення України – це життя комплексу заходів щодо пошуку джерел та ресурсів, необхідних для відбудови економіки та соціальної сфери після закінчення військових дій. Перед вітчизняною наукою постають актуальні завдання щодо дослідження найкращих світових практик фінансового забезпечення повоєнного відновлення країни. У даному контексті варто наголосити на важливості здійснення успішної реструктуризації економіки, яка передбачає поєднання зовнішніх та внутрішніх ресурсів, а також ефективну діяльність державних й недержавних інституцій. Крім цього необхідно спільно з міжнародними партнерами опрацювати можливість повноцінного використання заморожених активів агресора, а також використовувати міжнародно-правові механізми компенсацій, наприклад, впровадження транскордонного оподаткування для країни агресора. Відтак, окреслені заходи

потребують наукового обґрунтування та практичної реалізації у сенсі відновлення фінансово-економічного потенціалу України у середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Висновки. Пізнання методології фінансової науки є необхідним підґрунтям для всебічного усвідомлення багатогранності фінансово-економічних відносин у суспільстві. Завдяки методології формується відповідний науковий інструментарій, який дозволяє систематизувати наявні та здобути нові знання у процесі наукового дослідження. В основі пізнання фінансової науки закладено методологічні принципи (об'єктивності, законності, історизму, науковості та системності), які формують нормативно-правові, інституціональні, соціально-економічні та морально-етичні засади взаємодії між учасниками фінансових відносин. Ієрархія пізнавальної діяльності передбачає використання методологічних підходів (діалектичний, системний, синергетичний, інституціональний, системно-адаптивний та ін.) метою глибокого та послідовного опанування різноманітних фінансових явищ та процесів.

У структурі наукового пізнання вагоме місце належить науковим методам дослідження. Саме завдяки раціональному використанню загальнонаукових, спеціальних, теоретичних, емпіричних, кількісних та якісних методів розширюється траєкторія пізнавальної діяльності, вирішуються окреслені завдання дослідження, а також досягається його мета. За проведеного дослідження встановлено, що подальший розвиток фінансової науки в Україні повинен бути сфокусований на розв'язанні таких завдань, як: гарантування фінансової безпеки та стійкості; модернізація фіскальної політики; розвиток фінансових екосистем; підвищення інклюзивності фінансових послуг; інтеграція ESG-стратегій в управлінні фінансовими ресурсами; гармонізація фінансового національного законодавства з нормами ЄС та фінансування повоєнного відновлення країни. Відтак, поступова реалізація окреслених пріоритетів з використанням сучасних наукових інструментів методології забезпечить сталий розвиток фінансової науки в Україні на середньо- та довгострокову перспективу.

Література:

1. Hryniuk N., Dokienko L., Nakonechna O., Kreidych I. Financial Stability as a Financial Security Indicator of an Enterprise. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики 2021. № 4 (39). С. 228-240. <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v4i39.241312>.
2. Фінансові інструменти сталого економічного розвитку: антропоцентричні виміри: монографія / за заг. ред. П. О. Нікіфорова. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2025. 744 с.
3. Pasichnyk Y., Biletska The new Paradigm of European Financial Science. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики 2020. Том 1 № 32. С. 518-525. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v1i32.200773>.
4. Новікова Н. Л. Методологія як теоретична модель наукових досліджень. Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій. 2025 №2 (16). С. 414-418. URL:<http://doi.org/10.32750/2025-0238>.
5. Бадяев О. В. Цифрова трансформація фінансового управління підприємством в умовах кризи Modeling the Development of Economic Systems. 2024 № 2. С. 253-258. URL: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-12-33>.

6. Шкурат М. Є. Трансформація світової фінансової архітектури під впливом фінансової глобалізації. Актуальні проблеми економіки. 2023. №10 (268). С. 39-53. URL: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2023-1-268-39-53>.
7. Кнейслер О. В., Спасів Н. Я., Корецька Л. В. Трансформація фінансового ринку під цифровим впливом. Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій. 2025 Т. 3. №17. С. 302-311. URL: <http://doi.org/10.32750/2025-0326>.
8. Маркасова В. Г. Методологія наукових досліджень у фінансах. Економіка та суспільство. 2026. №83. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-83-79>.
9. Дем'янишин В. Г., Лободіна З. М., Горін В. П., Дем'янишин В. В. Методологічні підходи до дослідження державних фінансових ресурсів та фінансової безпеки суб'єктів господарювання в умовах реформування управління публічними фінансами. Світ фінансів 2023. № 1(74). С. 31–47. URL: <https://doi.org/10.35774/sf2023.01.031>.
10. Гузар Б. С. Методи та методологія наукових досліджень у фінансовій сфері. Економіка та держава 2022 №1 С. 84-87. URL: https://doi.org/10.32702/2306_6806.2022.1.83.

References:

1. Hrynyuk, N., Dokiienko, L., Nakonechna, O., & Kreidych, I. (2021). Financial stability as a financial security indicator of an enterprise. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 4(39), 228–240. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i39.241312>.
2. Nykiforov, P. (Ed.). (2025). *Finansovi instrumenty staloho ekonomichnoho rozvytku: antropotsentrychni vymiry Chernivtsi: Chernivetskyi natsionalnyi universytet imeni Yu. Fedkovycha*.
3. Pasichnyk, Y., & Biletska, N. (2020). The new paradigm of European financial science. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*, 1(32), 518–525. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i32.200773>.
4. Novikova, N. L. (2025). Methodology as a theoretical model of scientific research. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovations*, 2(16), 414–418. <https://doi.org/10.32750/2025-0238>.
5. Badyaev O. V. (2024). Digital transformation of financial management of the enterprise in times of crisis. *Modeling the Development of Economic Systems*, No 2. 253-258. <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-12-33>.
6. Shkurat M. E. (2023). Transformation of the world financial architecture under the influence of financial globalization. *Current problems of economics*, 10 (268). 39-53. <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2023-1-268-39-53>.
7. Kneisler O. V., Spasiv N. Ya., & Koretska L. V. (2025). Transformation of the financial market under digital influence. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovations*. 3(17), 302-311. <http://doi.org/10.32750/2025-0326>.
8. Markasova V. G. (2026). Methodology of scientific research in finance. *Economy and society*. 83. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-83-79>.
9. Dem'yanishyn V. G., Lobodina Z. M., Gorin V. P., & Dem'yanishyn V. V. (2023). Methodological approaches to the study of state financial resources and financial security of business entities in the context of public finance management reform. *World of Finance*, 1(74), 31–47. <https://doi.org/10.35774/sf2023.01.031>.
10. Huzar B. S. (2022). Methods and methodology of scientific research in the financial sphere. *Economy and State* 2022 No. 1 84-87. https://doi.org/10.32702/2306_6806.2022.1.83.

